

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ТА ЦИВІЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ У СПОРАХ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ З КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН

ДУЛІБА Євгенія Володимирівна - доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного права і галузевих дисциплін Навчально-наукового інституту права Національного університету водного господарства та природокористування,

orcid.org/0000-0003-2651-4977

ТЕРЕМЕЦЬКИЙ Владислав Іванович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України

orcid.org/0000-0002-2667-5167

УДК 347.721:347.983

DOI 10.32782/NP.2023.4.28

У статті розглянуто окремі питання розмежування господарської та цивільної юрисдикції у спорах, що виникають з корпоративних відносин: юрисдикцію корпоративних спорів та спорів, що за своєю суттю не є корпоративними, які мають ознаки корпоративних спорів або витікають з корпоративних відносин.

Проаналізовано чинне законодавство України та судову практику Верховного Суду з питань розмежування господарської та цивільної юрисдикції у спорах, що виникають з корпоративних відносин. Зазначено, що незважаючи на те, що у статті 20 ГК України закріплена юрисдикція господарських судів з розгляду справ у спорах, що виникають з корпоративних відносин, критеріями відмежування справ господарської від цивільної юрисдикції у спорах щодо корпоративних прав стали: наявність спору щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів у будь-яких правовідносинах, крім випадків, коли такий спір вирішується за правилами іншого судочинства; спеціальний суб'єктний склад цього спору, в якому однією зі сторін є, як правило, фізична особа.

До основних критеріїв розмежування господарської від цивільної юрисдикції у спорах щодо корпоративних прав віднесено: предмет спору, суб'єктний склад, характер спірних матеріальних правовідносин у їх сукупності або пряма вказівка в законі на вид судочинства.

Акцентовано увагу на тому, що незважаючи на існуючі правові позиції Верховного Суду, які

вказують на тенденцію до уточнення та конкретизації критеріїв віднесення спорів до певної юрисдикції, у більшості випадків підставами оскарження рішень попередніх інстанцій були питання не підвідомчості корпоративного спору тому чи іншому суду, а питання неправильної оцінки однією зі сторін чи судами суті права та/або інтересу, за захистом якого звертаються, заявлених вимог, характеру спірних правовідносин, змісту та юридичної природи обставин у справі.

Зроблено висновок про динамічність судової практики у сфері корпоративних відносин та необхідність постійного вдосконалення чинного законодавства і підходів до розмежування судової юрисдикції, забезпечення Верховним Судом єдності та сталості у цій категорії справ, однакового застосування норм права судами різних спеціалізацій.

Ключові слова: корпоративні відносини, порушення корпоративних прав, корпоративні спори, судовий захист корпоративних прав, цивільна юрисдикція, господарська юрисдикція.

Постановка проблеми

В умовах, коли ринкова економіка України постійно розвивається, багатовекторність та складність сучасних корпоративних відносин зумовлює виникнення численних спорів, що пов'язані з цими відносинами.

Сьогодні правила визначення юрисдикційної тієї чи іншої справи встановлені Господарським процесуальним кодексом України (далі – ГПК України), Цивільним процесуальним кодексом України (далі – ЦПК України), Кодексом адміністративного судочинства України.

В Україні установа універсальна цивільна юрисдикція, тобто цивільна юрисдикція є всеохоплюючою і якщо справа не віднесена до юрисдикції інших (адміністративних чи господарських) судів, то вона підлягає розгляду загальним (цивільним) судом [1]. Так, відповідно до ст. 19 ЦПК України у порядку цивільного судочинства суди розглядають справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства [2].

Справи у спорах, що виникають з корпоративних відносин, в тому числі у спорах між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів (п. 3 ч. 1 ст. 20 ГПК України); справи у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав в юридичній особі, крім правочинів у сімейних та спадкових правовідносинах (п. 4 ч. 1 ст. 20 ГПК України); справи у спорах щодо цінних паперів (п. 5 ч. 1 ст. 20 ГПК України); справи у спорах між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) такої посадової особи, за позовом власника (власників), учасника (учасників), акціонера (акціонерів) такої юридичної особи, поданим в її інтересах; (п. 12 ч. 1 ст. 20 ГПК України); вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, визнання недійсними актів, що порушують права на майно (майнові права), якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових

прав чи спору, що виник з корпоративних відносин, якщо цей спір підлягає розгляду в господарському суді і переданий на його розгляд разом з такими вимогами (п. 13 ч. 1 ст. 20 ГПК України) розглядаються господарськими судами [3].

Отже, ті спори, що виникають на практиці, однак за своєю суттю не є корпоративними чи мають ознаки корпоративних спорів або витікають з корпоративних відносин розглядаються в порядку цивільного судочинства.

Однак судова практика останніх років свідчить, що розмежування господарської та цивільної юрисдикції у спорах, які виникають з корпоративних відносин, викликає чимало проблем, створює додаткові перешкоди для сторін спору у доступі до правосуддя та ефективності його здійснення. Актуальність проблем розмежування господарської та цивільної юрисдикції у спорах, що виникають з корпоративних відносин, свідчить також і наявність значної частки справ з цих спорів, які розглядаються Великою Палатою Верховного Суду у всіх випадках, коли учасник справи оскаржує судові рішення з підстав порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції.

Стан опрацювання цієї проблематики

Проблемам корпоративних відносин та виникнення корпоративних спорів присвячено чимало праць. Однак вчені не приділяли належної уваги питанням розмежування господарської та цивільної юрисдикції спорів, що виникають у сфері корпоративних відносин. Здебільшого їх увага була сфокусована на окремих аспектах корпоративних спорів, зокрема на правовій природі та видах корпоративних спорів [4], понятті та юридичному складі корпоративних спорів [5], підходах до вирішення окремих корпоративних спорів у судовій практиці [6], особливостях розгляду корпоративних спорів [7; 8]. Проблематика розмежування господарської та цивільної юрисдикції у спорах, що виникають з корпоративних відносин, розглядалася фрагментарно, що і зумовило проведення цього дослідження.

Мета статті – проаналізувати чинне законодавство України та судову практику

Верховного Суду з питань розмежування господарської та цивільної юрисдикції у спорах, що виникають з корпоративних відносин, і на основі цього розробити пропозиції з удосконалення судової практики.

Виклад основного матеріалу

Багатогранне поняття «юрисдикція» вказує на право (повноваження) здійснювати правозастосовну діяльність, пов'язану з вирішенням справ, а також особу, орган чи систему органів, яким закон надає повноваження застосовувати норми права для вирішення тих чи інших питань та межі їх компетенції [1, с. 145].

Судова юрисдикція – це компетенція спеціально уповноважених органів судової влади здійснювати правосуддя у формі визначеного законом виду судочинства щодо визначеного кола правовідносин [9], зокрема: цивільного, кримінального, господарського та адміністративного [10]. Юрисдикція судів може визначатися: а) особливостями кола осіб, які є учасниками судового розгляду справи; б) повноваженнями, наданими державою на розгляд певного конфлікту (цивільні, господарські, кримінальні, адміністративні, конституційні питання тощо), оскільки судова діяльність провадиться за неоднаковими процесуальними правилами, сформульованими з урахуванням характеру вирішуваних правових конфліктів; в) шляхом розподілу обсягу судових органів у площині видів діяльності та забезпечення права на апеляційний та, у визначених законом випадках, касаційний перегляд справи; г) певною територією (округом), закріпленою за судом, з метою здійснення правосуддя [1, с. 147].

Правильність визначення юрисдикції справи має суттєве значення, оскільки впливає на час прийняття рішення у справі і, відповідно, відновлення порушеного права, сплив строків позовної давності та інші процесуальні питання [11, с. 90].

Зауважимо, що визначення підвідомчості спору господарській чи цивільній юрисдикції залежить саме від розуміння поняття «корпоративного спору», що важливим є не лише для правової доктрини, але й для правозастосовної практики [4, с. 289]. На нашу

думку, це поняття слід розглядати з розуміння понять «корпоративні відносини» і «корпоративні права». Так, зокрема, відповідно до ст. 96¹ Цивільного кодексу України корпоративні відносини – це відносини між учасниками (засновниками, акціонерами, пайовиками) юридичних осіб, у тому числі які виникають між ними до державної реєстрації юридичної особи, а також відносини між юридичною особою та її учасниками (засновниками, акціонерами, пайовиками) щодо виникнення, здійснення, зміни і припинення корпоративних прав, а корпоративні права – це сукупність правомочностей, що належать особі як учаснику (засновнику, акціонеру, пайовику) юридичної особи відповідно до закону та статуту товариства [12]. Отже, корпоративний спір є спором, що виникає між учасниками (засновниками, акціонерами, пайовиками) юридичних осіб, між учасниками (засновниками, акціонерами, пайовиками) та юридичною особою щодо виникнення, здійснення, зміни і припинення корпоративних прав. Корпоративні спори є багатогранними та складними, оскільки вони часто включають у себе як юридичні, так і фінансові аспекти.

Питання розмежування цивільної та господарської юрисдикції в корпоративних спорах в Україні існувало давно і продовжує залишатися актуальним за сучасних умов. Наприклад, в ухвалі Святошинського районного суду м. Києва від 12.11.2019 у справі № 759/206333/19 суддя відмовив у відкритті провадження у справі у зв'язку з тим, що позов про переведення прав та обов'язків за договором купівлі-продажу корпоративних прав у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства [13].

До прийняття Закону України від 15.12.2006 № 483 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів» [14] корпоративні спори розглядалися як судами загальної юрисдикції, так і господарськими судами. В основі такого розмежування був склад сторін, що породжувало різне практичне застосування законодавства під

час вирішення цих спорів. Законом України від 15.12.2006 № 483 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів» [14] до ГПК України були внесені зміни, за якими справи, що виникають з корпоративних відносин у спорах між господарським товариством та його учасником (засновником, акціонером), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами) господарських товариств, котрі пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності цього товариства, крім трудових спорів були віднесені до юрисдикції господарських судів за місцезнаходження господарського товариства згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Внесення змін до чинного законодавства не вирішило питання розмежування справ між господарськими та цивільними судами, адже ці зміни врегулювали вирішення корпоративних спорів, що виникали виключно у господарських товариствах та між їх учасниками, залишаючи поза увагою існування інших суб'єктів господарювання. Адже відповідно до ст. 1 Закону України від 19.09.1991 № 1576-XII «Про господарські товариства» до господарських товариств належали: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства [15]. У разі виникнення корпоративних спорів між юридичною особою, яка не була створена у формі господарського товариства та її учасниками (засновниками, членами), у тому числі учасниками, які вибували, пов'язаними із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності такої юридичної особи, а також, якщо стороною у спорі була фізична особа, ці спори підлягали розгляду у порядку цивільного судочинства. Надалі Пленумом Верховного суду України було здійснено спробу сформулювати єдину судову практику та забезпечити правильне й однакове застосування судами законодавства, яке регулює корпоративні відносини. Так, у постанові Пленуму Верховного суду Украї-

ни від 24.10.2008 № 13 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» було визначено, які спори підвідомчі для цивільних судів, до яких віднесено:

1) спори за участю спадкоємців учасників господарського товариства, які ще не стали його учасниками (п. 3);

2) спори, пов'язані з оскарженням членами виконавчих органів товариства, а також членами наглядової ради товариства, які уклали з товариствами трудові договори, рішень відповідних органів товариства про звільнення (усунення, відсторонення, відкликання) їх з посади (п. 4);

3) спори між учасником (засновником, акціонером) господарського товариства та товариством, що виникають не з корпоративних, а з трудових відносин посадових осіб товариства, якщо однією зі сторін, які беруть участь у справі, є фізична особа (п. 4) [16].

Отже, критеріями відмежування справ господарської юрисдикції від цивільної юрисдикції у спорах щодо корпоративних прав стали: по-перше, наявність спору щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів у будь-яких правовідносинах, крім випадків, коли такий спір вирішується за правилами іншого судочинства; по-друге, спеціальний суб'єктний склад цього спору, в якому однією зі сторін є, як правило, фізична особа.

Надалі питання розмежування господарської і цивільної юрисдикції та визначення підсудності цивільних справ у цій сфері розглядалося і у постанові Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013 № 3 «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ» [17]. Так, у п. 3 цієї постанови закріплено положення, що критеріями розмежування справ цивільної юрисдикції від інших є: наявність у них спору про право цивільне (справи за позовами, що виникають з будь-яких правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства), а також суб'єктного складу такого спору (однією зі сторін у спорі є, як правило, фізична особа), а у п. 13 визначено

які спори належить розглядати у порядку цивільного судочинства (спори, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням інших суб'єктів господарювання, які не є господарськими товариствами (кооперативи, приватні, колективні підприємства тощо), якщо стороною у спорі є фізична особа; спори, пов'язані з діяльністю інших суб'єктів господарювання (споживчих, садових товариств тощо), а також спори, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності господарського товариства, якщо однією зі сторін не є учасник (засновник, акціонер) господарського товариства, у тому числі такий, який вибув, спори між спадкоємцем учасника господарського товариства та товариством, спори між господарським товариством і його учасником (акціонером, засновником), які є трудовими [17]. Ці положення постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ знайшли своє відображення і у правовій позиції Великої Палати Верховного Суду, відповідно до якої «критеріями розмежування судової юрисдикції, тобто передбаченими законом умовами, за яких певна справа підлягає розгляду за правилами того чи іншого виду судочинства, є суб'єктний склад правовідносин, предмет спору та характер спірних матеріальних правовідносин у їх сукупності. Крім того, таким критерієм може бути пряма вказівка в законі на вид судочинства, у якому розглядається визначена категорія справ» [18].

Законом України від 10.10.2013 № 642-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання діяльності юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» (набрання чинності 28.03.2014) було врегульовано питання щодо інших форм господарювання та їх корпоративних прав, зокрема, визначено, що спори, які «... виникають з корпоративних відносин у спорах між юридичною особою та її учасниками (засновниками, акціонерами, членами), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи, пов'язаними із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності такої особи, крім трудових

спорів» належать розглядати в порядку господарського судочинства [19]. Отже, внесення змін до ГПК України призвело до того, що юрисдикція господарського суду поширилася на всі спори, які виникають з корпоративних відносин між юридичною особою (у формі товариств, кооперативів, установ та інших форм) та її учасниками (засновниками, членами), у тому числі учасником, який вибув, пов'язаними зі створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності такої особи.

З цього приводу слушно зауважує О. Бігняк, що підвідомчість корпоративних спорів господарським судам обумовлена: економічним характером спору; підставою виникнення спірного правовідношення (участь у господарському товаристві, кооперативі); формою корпорації (господарське товариство, кооператив, господарське об'єднання); зв'язком з діяльністю юридичної особи через корпоративне управління, а саме організаційно-господарськими та внутрішньогосподарськими відносинами [4, с. 283].

Сьогодні при визначенні предметної та/або суб'єктної юрисдикції справ суди повинні виходити із суті права та/або інтересу, за захистом якого звернулася особа, заявлених вимог, характеру спірних правовідносин, змісту та юридичної природи обставин у справі [9; 18]. Наприклад, у постанові Великої Палати Верховного Суду від 24.03.2019 у справі № 509/577/18 суд зазначив, що при визначенні підвідомчості (предметної та суб'єктної юрисдикції) справ, що виникають з корпоративних відносин, слід виходити з таких міркувань, що «члени обслуговуючого кооперативу незалежно від напряму його діяльності є носіями корпоративних прав, а відносини між його членами та кооперативом, які пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, є корпоративними» [20]. У постанові від 15.04.2020 у справі № 804/14471/15 Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що якщо спір у справі стосується правомірності набуття третьою особою права власності на нерухоме майно, тобто майнових інтересів, то з урахуванням суб'єктного складу він має бути вирішений за правилами цивільного судочинства [21].

Водночас у судовій практиці і надалі ви-никають непоодинокі випадки, коли Верховний Суд скасовує рішення попередніх інстанцій у зв'язку з неправильним визначенням судової юрисдикції у спорах щодо корпоративних прав. Так, у постанові Касаційного господарського суду Верховного Суду від 17.01.2018 у справі № 908/184/16 суд дійшов висновку, що не є корпоративним спором і не підлягає розгляду в порядку господарського судочинства спір між акціонерами (фізичними особами) акціонерного товариства, що ліквідовано, та фізичними особами, які набули права власності на майно ліквідованого товариства [22]. Постановою від 17.12.2019 № 904/4887/18 Велика Палата Верховного Суду встановила, що «враховуючи що спір у цій справі виник у зв'язку з порушенням прав члена кооперативу щодо можливості брати участь в управлінні, господарські суди попередніх інстанцій дійшли помилкового висновку про віднесення розгляду цього спору до суду цивільної юрисдикції» [23]. У постанові від 03.11.2020 у справі № 922/88/20 Велика Палата Верховного Суду сформувала правову позицію, відповідно до якої «справи у спорах щодо правочинів незалежно від їх суб'єктного складу, що стосуються акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав у юридичній особі, підлягають розгляду господарськими судами. Винятком є спори щодо таких дій, спрямованих на набуття, зміну або припинення сімейних і спадкових прав та обов'язків, які мають вирішуватися в порядку цивільного судочинства» [24]. У постанові Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 24.02.2023 у справі № 334/3022/18 визначено, що спір «...пов'язаний з реалізацією загальними зборами ОСББ права на управління юридичною особою шляхом прийняття компетентним органом рішень про звільнення членів виконавчого органу, про обрання іншого складу органу управління, зокрема, голови правління, а предметом спору є поновлення прав позивача...» має ознаки корпоративності спору сторін, а тому «...повинен розглядатися судом господарської юрисдикції» [25].

Незважаючи на те, що існуючі правові позиції Верховного Суду вказують на

тенденцію до уточнення та конкретизації критеріїв віднесення спорів до певної юрисдикції, аналіз наведених нами постанов дає можливість зробити висновок, що у більшості випадків підставами оскарження рішень попередніх інстанцій були питання не підвідомчості корпоративного спору тому чи іншому суду, а питання неправильної оцінки однією зі сторін чи судами суті права та/або інтересу, за захистом якого звертаються, заявлених вимог, характеру спірних правовідносин, змісту та юридичної природи обставин у справі.

Таким чином, судова практика у сфері корпоративних відносин продовжує залишатися динамічною, вимагаючи постійного вдосконалення чинного законодавства та підходів до розмежування судової юрисдикції для забезпечення ефективного та справедливого вирішення корпоративних спорів, що є важливим для забезпечення правової визначеності та ефективності правосуддя. В цьому аспекті важливим є забезпечення Верховним Судом сталості та єдності судової практики у цій категорії спорів, однакового застосування норм права судами різних спеціалізацій.

Висновки

Аналіз чинного законодавства України та судової практики Верховного Суду з питань розмежування господарської та цивільної юрисдикції у спорах, що виникають з корпоративних відносин, дає змогу виділити основні критерії розмежування господарської від цивільної юрисдикції у спорах щодо корпоративних прав: предмет спору, суб'єктний склад, характер спірних матеріальних правовідносин у їх сукупності або пряма вказівка в законі на вид судочинства.

Незважаючи на існування правових позицій Верховного Суду, що вказують на тенденцію до уточнення та конкретизації критеріїв віднесення спорів до певної юрисдикції, у більшості випадків підставами оскарження рішень попередніх інстанцій були питання не підвідомчості корпоративного спору тому чи іншому суду, а питання неправильної оцінки однією зі сторін чи судами суті права та/або інтересу, за захистом якого звертаються, заявлених вимог, харак-

теру спірних правовідносин, змісту та юридичної природи обставин у справі.

Динамічність судової практики у сфері корпоративних відносин вимагає постійного вдосконалення чинного законодавства та підходів до розмежування судової юрисдикції і забезпечення Верховним Судом єдності та сталості у цій категорії справ, однакового застосування норм права судами різних спеціалізацій.

Література

1. Цивільне процесуальне право України (Загальна частина): підруч. / О.В. Гетманцев, Л.А. Кондрат'єва, Л.А. Остафійчук, А.А. Паскар, І.Ю. Татулич; за ред. О.В. Гетманцевої. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022, 412 с.

2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>

4. Бігняк О.В. Цивільно-правовий захист корпоративних прав в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2018. 501 с.

5. Кравцов О.Л. Поняття та юридичний склад корпоративного спору. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2012. Вип. 20. Ч. 1 Т. 2. С. 179–180.

6. Бевз С., Фуксман Д. Підходи до вирішення окремих корпоративних спорів у судовій практиці. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2022. № 4. С. 137–144.

7. Дяченко С.В., Гонцовська Л.В. Особливості розгляду корпоративних спорів: похідний позов. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2022. № 2. С. 69–73.

8. Юлдашев С.О. Корпоративні спори як об'єкт арбітражного судочинства. *Актуальні проблеми держави і права*, 2013. № 69. С. 518–523.

9. Постанова Велика Палата Верховного Суду від 07.04.2020 у справі

№ 473/1433/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88739757>

10. Постанова Великої Палати Верховного суду від 05.05.2020 у справі № 161/6253/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89316420>

11. Довга М.О., Дяченко С.В. Особливості юрисдикції господарських судів. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. С. 87–93.

12. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

13. Ухвала Святошинського районного суду м. Києва від 12.11.2019 у справі № 759/206333/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85798453>

14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів: Закон України від 15.12.2006 № 483. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-16#Text>

15. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12/ed20130518#Text>

16. Про практику розгляду судами корпоративних спорів: постанова Верховного Суду України від 24.10.2008 № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08#Text>

17. Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003740-13#Text>

18. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.10.2020 у справі № 369/10789/14-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92747345>

19. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання діяльності юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 10.10.2013 № 642-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642-18#Text>

20. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 24.03.2019 у справі № 509/577/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81691869>

21. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 15.04.2020 у справі № 804/14471/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88979649>

22. Постанова Касаційного господарського суду Верховного Суду від 17.01.2018 у справі № 908/184/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71676338>

23. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 17.12.2019 у справі № 904/4887/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86566266>

24. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 03.11.2020 у справі № 922/88/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217980>

25. Постанова Касаційного цивільного суду Верховного суду від 24.02.2023 у справі № 334/3022/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109176616>

Yevheniia V. Duliba –

doctor of law, associate professor, professor of the department of constitutional law and field-related disciplines, Institute of Law, National University of Water and Environmental Engineering

Vladyslav I. Teremetskyi,

Doctor of Law, Professor, Leading research scientist of the Department of International Private and Comparative Law, Academician F. H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the NALS of Ukraine

SEPARATE ISSUES OF DELINEATION OF COMMERCIAL AND CIVIL JURISDICTION IN DISPUTES ARISING OUT OF CORPORATE RELATIONS

The article deals with the separate issues of delineation of commercial and civil jurisdiction in disputes arising out of corporate relations: jurisdiction of corporate disputes and disputes, that are not corporate in nature, have signs of corporate disputes or derive from corporate relations.

The current legislation of Ukraine and the case law of the Supreme Court on the issues of

delineation of commercial and civil jurisdiction in disputes arising out of corporate relations are analysed. It is noted that despite the fact that Article 20 of the Commercial Code of Ukraine enshrines the jurisdiction of commercial courts to hear cases in disputes arising out of corporate relations, the criteria for distinguishing between commercial and civil jurisdiction in disputes over corporate rights are the existence of a dispute regarding the protection of violated, unrecognised or disputed rights, freedoms or interests in any legal relationship, except when such a dispute is resolved under the rules of another court procedure; special subject composition of this dispute, in which one of the parties is usually an individual.

The main criteria for distinguishing commercial from civil jurisdiction in disputes over corporate rights include: the subject of the dispute, the subject composition, the nature of the disputed material legal relations in their totality, or a direct indication in the law of the type of proceedings.

It is noted that despite the existing legal positions of the Supreme Court, which indicate a tendency to clarify and specify the criteria for assigning disputes to a particular jurisdiction, in most cases the grounds for appealing against decisions of previous instances were not issues of jurisdiction of a corporate dispute to a particular court, but rather the issue of an incorrect assessment by one of the parties or the courts of the essence of the right and/or interest sought to be protected, the claims made, the nature of the disputed legal relationship, and the content and legal nature of the circumstances in the case.

It is made the conclusion about the dynamism of judicial practice in the field of corporate relations and the need to constantly improve the current legislation and approaches to the delineation of judicial jurisdiction, ensuring by the Supreme Court of unity and constancy in this category of cases, the uniform application of the norms of law by courts of different specializations.

Keywords: corporate relations, violation of corporate rights, corporate disputes, judicial protection of corporate rights, civil jurisdiction, commercial jurisdiction.